

Az egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárgyval alaposabban kívánnak megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni.

P O L I T I K A I M Ű V E K

Mód Aladár

400 ÉV KÜZDELEM AZ ÖNÁLLÓ MAGYARORSZÁGÉRT

Szikra

Hetedik, bővített kiadásban jelent meg Mód Aladár könyve, melyből — nyugodtan állíthatjuk — tízezrek ismerték meg népünk százados harcait, nemzeti függetlenségünkért vívott küzdelmét. A nemrég második kiadásban megjelenő »A magyar nép története« című kiadvány mellett, ez az a könyv, mely átfogó képet ad nemzeti történelmünk majd egy félévezredes szakaszáról, s mint megszokott, nélkülözhetetlen kézikönyvet forgathatja tanár és diák, pártmunkás és dolgozó egyaránt.

A kötet gazdagodását lehetővé s egyben szükségessé tette az a körülmény, hogy történettudományunk az előző kiadás óta tovább terebélyesedett, s számtalan kérdésben új megvilágítást, új összefüggést kapott nemzeti történelmünk egy-egy szakasza. A kötet bővülése két irányú. Egyrészt az eddigi kiadásokban (s természetesen ebben is) uralkodó fő gondolat — a nemzeti önállóságért, függetlenségért vívott küzdelmek bemutatása — mellett nagyobb erővel igyekszik rámutatni az illető időszakok belső osztályproblémáira is, nevezetesen azokra az összefüggésekre, melyek az elnyomott dolgozók saját felszabadulásukért vívott harca és a nemzeti függetlenségi küzdelmek között fennállt. Ez a törekvés az új kiadás első lapjaitól kezdve érezhető. Részletesebben foglalkozik az új kiadás a XVI. századi parasztmozgalmakkal (Cserni Jovan, Karácsony György, Gubecz Máté mozgalmai), melyek szép példái voltak a törökellenes harc és a saját felszabadulásukért fegyvert fogó jobbágvak küzdelme összefonódásának.

A XVIII. századi nagy parasztmozgalmak (Péro-mozgalom, Horia-Closca mozgalom) emellett még a magyar, román és más népek közös harcainak is szép megnyilvánulásait mutatják. S a továbbiak során (1831-es parasztmozgalmak, a néptömegek szerepe az 1848—1849-es forradalomban és nemzeti szabadságharcban stb.), szintén számtalan tényanyagból és összefüggésből látjuk, hogy a függetlenségi küzdelmek tömegbázisa »a dolgozó, elnyomorodó, a magyarságért ezerszer és ezerszer vérzett szegényparaszság« volt.

Nagy érdeme a kötetnek — s ebben az irányban talán még jelentősebb a bővítés —, hogy nemzeti történelmunktől nem különválasztva, hanem abba mélyen beleágyazva tárgyalja a magyar munkásmozgalom történetét. Hiszen munkásmozgalmunk története bizonyítja, hogy nemzeti függetlenségi harcaink legfőbb szervezője és vezetője megjelenése óta a munkásosztály, s az összes elnyomottak felszabadulásáért az első sorokban harcol a proletariátus. Számtalan megnyilatkozását láthatjuk annak, hogy munkásosztályunk, mint évszázados függetlenségi küzdelmeink hagyományainak harcos folytatója, a legkövetkezetesebben állt dolgozó népünk harcai élén. A Tanácsköztársaságról szóló, jelentősen kibővített rész, a Horthy-fasizmus véres huszonöt esztendejének története még fokozottabban mutatja, hogy a munkások »mindenütt ott voltak, ahol áldozni és küzdeni kellett a nép szabadságáért, az emberiség elválaszthatatlan, nagy, közös ügyéért«.

A »400 év« átdolgozott kiadása nagy segítséget fog nyújtani mindazoknak, akik nemzeti múltunk történetével behatóbban kívánnak megismerkedni. De hadd tegyük hozzá, még hatványozottabb segítséget jelentett volna a kötet akkor, ha népi demokratikus fejlődésünk eddigi történetének bemutatása nem maradt volna el ebben a kiadásban. Történetirodalmunk egyik fő gyengesége éppen ott mutatkozik.

hogy felszabadult népünk immáron tízéves történetével nem, vagy alig foglalkozik. Éppen ezért nagy szükség lett volna 1945 után történetünk problémáinak megvilágítására, vagy legalábbis a felvázolására. (I. B.)

Heckenast Gusztáv, Incze Miklós stb.: **A magyar nép története**, 2. javított kiadás. Bp.: Művelt Nép, 1953.

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Jókai Mór:

SZEGÉNY GAZDAGOK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Jókait legnagyobb romantikus regényíróknak ismeri olvasóközönségünk. Az olvasóval behatóbban foglalkozó könyvtárosnak azonban az a feladata, hogy a romantikus Jókaiiban segítse megtalálni a realista író, aki nemcsak gyönyörködött, hanem ítéletet mond és nevel is; fel kell fednie, hogy a regénynek nemcsak tartalma van, de értelme is.

Lapussa Demeter, ez a meggazdaggott tózsér, rigolyás vén zsarnok, szétszakítja unokahúga, Henriette és a szegénysorú Vámhidy Szilárd szerelmét s a lányt — anyagi előnyök reményében — Hátszegihez kényszeríti feleségül, egy dúsgazdag, de kétéshírű földesúrhoz. A regény szereplői nem, de mi megtudjuk, hogy Hátszegi kettős életet él: hatalmas erdélyi birtokai jövedelmét rablással és törvényellenes pénzveréssel szaporítja — azonos az egész környezet rettegésben tartó álarcos haramiavezérrel, Fatia Negrával. Hogy önmagáról a gyanút elterelje: kirabolja saját magát, saját feleségét; majd cinkostársait, hűbérúri jogával élve, elítéli. Aki ellene szegül, azt ördögi agyafúrtsággal és kíméletlenséggel elteszi az útból. Vámhidynek azonban sikerült a bandita ellen indított hajtóvadászat során úgy sarokba szorítania, hogy Hátszegi-Fatia Negra öngyilkos lesz.

A páratlanul gazdag képzelőerővel megalkotott, fordulatos, izgalmas regénynek ez az egészen rövidre fogott tartalma. Címében mintha bizonyos sajnálkozás fejeződne ki a gazdagok iránt, de a történetből kitűnően sokkal több benne a megvetés és elítélés. Legáltalá-

nosabb értelmezésben a regény ezt mondja: abban a világban, ahol a pénz az úr, gazdag és szegény egyaránt boldogtalan. — De ez nem minden. A regény, első kiadása idején (1860), bátor politikai-közéleti lépés volt, vád az országban még mindig basáskodó feudális urak ellen; annál is inkább, mivel Fatia Negra valóban élt személy és több adat szerint azonos volt egy erdélyi nagybúrral. Erdélyről lévén szó, nagy jelentősége volt annak is, hogy az ország legnépszerűbb írója emelte föl szavát a román kisebbség érdekében, annak elhagyatottságát és emberhez nem méltó körülményeit ábrázolva. Vámhidy Szilárdban pedig olyan embert formált meg Jókai, aki nem alkuszik meg a harcban, de szerelmében sem: a démoni férj hatalmából kalandosan, romantikus módon megszabadított Henriettet nem veszi el, mert ő »nem... az, akit ma elvetnek és holnap fölvehetnek.« Éppen nem mindent megoldó befejezés ez, de ebben realista Jókai: kimondja, hogy aki *abban* a világban becsülettel akar élni, az nem ismerhet alkut a boldogság kérdésében sem. Hogy becsület és boldogság összeférhetetlen a regény ábrázolta körülmények közt, az jellemző a Jókai korabeli társadalom egészére is, amelyben a gazdagság vagy a gazdagságra való törekvés kudarca ítélt a legemberibb törekvést: a boldogság utáni vágyat. (L. O.)

Gábor Andor:

ÖSSZEGYÜJTÖTT VERSEK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Végigolvasva Gábor Andor összegyűjtött verseinek vastos kötetét, az igazi nagy költészet ereje, gazdagsága keríti hatalmába az olvasót. Igazat adunk Büiöni Györgynek (ő írta a kötet bevezető tanulmányát), hogy Gábor Andor verseinek kiadásával régi mulasztást teszünk jóvá. Gábor versei egy negyedszázadon át alig juthattak el az ellenforradalmi Magyarországra; a költő külföldön harcolt tollával népünk szabadságáért. Ma is elsősorban az újságíró Gábort ismerik, költészetének méltó értékelése még irodalomtörténetírásunk feladata.

Századunk első éveiben a pesti polgárság mulattatójaként lett népszerű Gá-

bor Andor. De a »könnyű« műfajban is mennyi már a keserű »odamondogatás«, az elégedetlenségtől feszülő, társadalomkritikától izzó hang. Néhány, e kötetben is közölt régi verse alapján (Középosztály, Bányászfalu, Ének, Népdal) nem túlzás az a megállapítás, hogy ebben az időben nála merészebben csak Ady támadta az úri világot és hirdette a változások szükségességét.

Az első világháború és a Tanácsköztársaság élményei véglegesen elszakítják Gábort a polgári felfogástól. A proletárdiktatúra bukása után el kell hagynia az országot. Bécs, Berlin, Párizs, Moszkva az emigrációs évek állomása. Az emigrációs évek műveiben bontakozik ki az igazi Gábor Andor: a népéért küzdő magyar kommunista költő. A fehérterror, a »rémületes, vérszagú csend« éveiben, mikor »gazemberek bordélya, bűnök óla« Horthy-Magyarország, napról napra üzen haza versben, újságcikkben, hogy ébrentartsa a különb jövő hitét: »Mint izgatószer élek, — Mely nem hagy-lak nyugodni, — Bőrödbe fecskendem magam, — Hogy élni korbácsoljalak.« Sikoltottak, sujtottak, tüzeltek és lágyan simogattak Gábor versei a távolból — mikor, mire volt szükség. A harcos politikai költemények között otthonosan megférnek a szerelmes versek melegen fénylő strófái. A kommunista költő sokhúrú, gazdag emberségű lírájában.

A kötet hiteles, arányaiban hű képet ad Gábor költői fejlődésének egyes állomásairól. Költészete a második világháború éveiben a leggazdagabb. »Hangerővel meg kell védeni hazámat« — írja mottóként versei fölé. A Don-kanyarba kényszerített magyar bakáknak, az otthon gürcülő, fáradt asszonyoknak, eszténként a rádióra hajló Moszkva hangjára figyelő magyaroknak az igazságot írja meg a szovjetek országa ellen folyó háborúról. A felszabadulás után, hazatérve is azt a hangot üti meg, amelyre leginkább van szükség: »Tarasz van, a szabadság szele fúj, — Szabadságodra légy méltó, hazám!«

Közvetlenség, egyszerűség, szókimon-dás, könnyed formaművészet jellemzi Gábor Andor költészetét. Sajátos ízű népiessége mindenkihez szól, a versekből sugárzó erős költői egyéniség mindig leköti az olvasót.

Kötelességünk, hogy minél több olvasó kezébe adjuk verseinek szép kötelet; hadd lássák e versek tükrében az

igazságot az elmúlt félszázad magyar életéről, hadd ismerjék meg e korszak egyik nagy költőjét. (Pók Lajos)

Gábor Andor: *Válogatott versek*. Szerkesztőbizottság: Gergely Sándor, Illés Béla, Imre stb. (Illés Béla bevezetőjével.) Bp.: Szépirodalmi Kk. 1953. 267 old.

Gábor Andor: *Válogatott cikkek*. Szerkesztőbizottság: Gergely Sándor, Illés Béla stb. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1953. 332 old. 1 t.

Gábor Andor: *Bécsi levelek*. Cikkgyűjtemény. Bp.: Athenaeum. 1950. 408 old.

Szabó Pál

NYUGTALAN ÉLET

Szépirodalmi Könyvkiadó

Kézbevéve Szabó Pál önéletrajzi írásának most megjelent első kötetét, az ember önkénytelen megállapodik egy percre a könyv belső címlapjánál. Az író könyveit sorolja fel egy tekintélyes hasábján, megjelenésük sorrendjében. Az első könyv: az »Emberek. Regény. 1930.« — az utolsó: »Hajdu Klári. Ifjúsági regény. 1953.« Közöttük évenként, két évenként sorakoznak a művek, regények, elbeszéléskötet, színmű, mese és útirajzok. Megannyian az író alkotásokban gazdag éveinek tanúiként. Már ez az egy oldal is sokat mond, noha csak a kiadó szokásos adatközlése. Azt mondja, hogy az egyik legtermékenyebb, leggazdagabb tollú írónk számadását veszi kézbe az olvasó.

Az életrajzi regény az író számadása életéről az olvasóval, önmagával, a világgal. Igazán nagy írók nem csak műveikkel, hanem életük minden rezdülésével, minden napjuk példájával nevelik az emberiséget. Ez adja az önéletleírások nagyságát, értékét, hasznosságát.

»Az író azért él — mondja Szabó Pál a »Nyugtalan élet« első lapjain —, hogy az emberi világban... erővel... szépséggel és derűvel segítsen a társadalomnak legyőzni az akadályokat... hogy legyen olyan gazdag az emberi lélek, mint amilyen gazdagságok szunnyadoznak benne.«

Megfelelt-é élete az emberek ilyenképpen való szolgálatának — ezt vizsgálja Szabó Pál önéletrajzi regényében. E most megjelent első kötetben a gyermekkor éveit idézi az író. Már most látható, hogy a könyv nem lép fel azzal az igényvel, hogy a megélt esztendő történelmének enciklopédiája legyen. Egy falusi szegény

gyerek világának, egy bontakozó s virágzásnak induló gyermeki szív s értelem legfontosabb állomásainak rajza ez a könyv. Örömök s szomorúságok képeskönyve. S milyen gazdag ez a gyermeki világ! Események, érzések mind mind egy gyermek lelkivilágának tükrében, amelyben már benne növekszik a jövő író érzékenysége, s képessége a látásra.

A család, a szülők szegénység-növelte gondja, baja, veszekedése; az iskola s az iskolán túlmutató megismerés, a könyv örömeinek íze; a komolyodó barátság; a munka öröme és keserősége; amint az erő gyermek megsejdi a jövődöt a kicsiny libapásztorleányokban; a társadalmi rend valóságának első meghökentető tapasztalatai — a századeleji falu ünnepi s hétköznapi eseményeinek keretében — ime ez a »Nyugtalan élet«. De hogyan van mind ez elmesélve!

Szép nyelv, amelynek íze van, szelid derű, amely olykor utolérhetetlen humorba megy át, tisztaság — ez jellemzi a mű minden fejezetét.

Gazdag s tiszta élet első tizenöt esztendejének művészi tükre ez a könyv. (Szücs Andor)

Veres Péter: **Három nemzedék.** Első könyv. Szolgaság. 2. kiadás. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1951. 525 old.
 Illyés Gyula: **Puszták népe.** Ferenczy Béni rajzaival. 10. kiadás. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1952. 228 old.
 Kamjén István: **Mihály. Regény.** Bp.: Szépirodalmi Kk. 1954. 176 old.

Képes Géza:

VAJÚDÓ VILÁG

Szépirodalmi Könyvkiadó

Képes Géának két eredeti verskötetéről tudunk (Márványba véslek, 1933., Gorgo mereng, 1942.) a többi könyve műfordítás. Művészi versátültetéseit többen ismerik, mint eredeti verseit, holott indokolatlan és méltatlan volna, mint költőt mellőzni. Képes Géza ugyanis nem mindennapi művésze a versnek, amelyben az érzelmi és gondolati élet tárgyköre éppoly gazdag, mint amilyen változatos a kifejezési formája. Az igazi tehetség szerénysége csupán hogy eléggé szűkmarkúan válogatta versei első gyűjteményes kiadásának anyagát.

Képes Géza valóban nem a »nagydíjra« függesztli szemét — mint a hívatlan versiparosokról írja egyik epigrammájában —,

hanem a műre, a klasszikus költészet eszményeire. Ez természetesen erős próbára teszi tehetségét, sokszor észrevehető is viaskodása önmagával. Az ógörög kultúrán nevelt klasszikai műveltsége és az önmagával szemben támasztott nagy igényessége birkózik ilyenkor a korszerű mondanivalóval. Mégis a kor költője. Az ellenforradalmi idők gyűlölete izzik a »Búcsúztató« ciklus nem egyszer jelképi költeményeiben, a »Korunk« sorozatban a felszabaduláson, a szocializmus alkotásain, művelődési forradalmunk nagy eredményein lelkendező verseiben pedig a nép fölemelésének izgalmas öröme feszül, lángol, holott mi sem idegenebb költészetétől, mint a propaganda-szólam. Társadalmi átalakulásunk egyes fonák jelenségeinek, a nagy elvek megvalósítására méltatlan ál-forradalmároknak éles bírálata érvényesül szellemes, a szegyet-fejéntaláló epigrammaiban és keserű szavú szatíráiban.

A szerző azonban elsősorban lírikus, az erdei pillanatok, a balatonparti merengések és a szerelmi elragadtatás hol lángoló, hol elégikus megörökítője. Az élet édes ízeit, tüzét érezzük, madárfüttyöt, tücsökmuzsikát falevél-zizenést hallunk és színek, fények kápráztatnak verseiben. A tünékeny perc, az illó pillanat boldog mámorát — az örök életet — fogja versbe, szüntelen élénk tündököltetve a szépséget és a gyönyört, amely pedig már csupán emlék.

Mondanivalója szinte önkéntelen találja meg a tárgyval összhangzó formát: időmértékes verseiben dübörögnek a fennkölt eszmék, gondolatok nehézveretű kifejezései (különösen nagy írónkról, tulósokról írt ódai hangú költeményei sikerültek) és a magyar ritmus csattanó rímekkel, finom asszonáncokkal felékített alakjában egyéni érzelmei zendülnek a mélyhegedű hangján. Verselő tudása mégsem a »poeta doctus« technikai virtusa, hanem a költői lelemény és a műgond alakító művészete. »...ocsut s pelyvát kiperget a szigorú idő; mást nem tart fenn a rosta, mint a tiszta búzát és a tiszta verset« — énekli. Új versíróink közt alig van, aki ugyanennyi joggal nyugodhat meg az időtlen igazságban, mint e gyűjtemény költője. (Tamás Ernő)

Képes Géza: **Válogatott műfordítások.** Bp.: Szépirodalmi Kk. 1952. 383 old.
 Képes Géza: **A szabadság magvetői.** Pusztától Szimpononig. Versfordítások. Bp.: Révai 1949. 119 old.

Thomas Mann:

A BUDDENBROOK HÁZ

Szépirodalmi Könyvkiadó

Th. Mann a polgárság egyik legnagyobb és kétségtelenül utolsó nagy íróművésze és gondolkodója. Művészetének központi problémája: az európai, konkrétan a »németformájú« (ezért számunkra is ismerős, sőt döntő szerepű) polgárság útjának, történelmi szerepének vizsgálata, és lemérése. E probléma ábrázolásában a kritikai realizmus korlátai közt Th. Mann jutott a legmeszezebbre.

Ez a regény első nagy műve, de már megjelenésének idején (1901-ben) is, a legmagasabb teljesítmény volt, amelyet a polgári szellem létrehozhatott: irónikus gyászbeszéd a polgári életforma felett. Iróniája azt a távolságot árulja el, amelyet az író önmaga és az ábrázolt erkölcsi világkép között érez; pátosza pedig — ezzel az iróniával sajátosan thomasmanni egyensúlyban — mindazon értékek szeretetét, amelyeket a polgárság hozott létre s amelyeket talán Th. Mann mentett át legmaradandóbban az új, szocialista világ számára...

Az európai feudális nagyhatalmak leverték Napoleont és a Szentszövetségbe tömörültek a polgári forradalmi törekvések elfojtására, azaz a valóság törvényei ellen. Így teremtődött meg az a légkör, amelyben a Buddenbrook-család három nemzedékének élete előttünk leperreg.

A regény ú. n. család-regény. Egy nagypolgári család fénykorának és hanyatlásának képe. Mondanivalójának kifejezésére egyik legjelentősebb eszköze az egymást követő nemzedékek biológiai erejének hanyatlását bemutatni (szerelemek, házasságok, családi kötelek alakulásában), — főtémája mégis a polgárság és a társadalmi valóság a polgárság és önmaga szerepének viszonya.

A legidősebb Buddenbrook, az idősebb János még két lábbal áll a földön: felvilágosult »voltériánus«, a feltörekvő polgárság képviselője: a napoleoni háborúk idején hadiszállítóként vetette meg vagyonával annak az életformának alapját amelynek törvényei szerint utódai élni fognak.

Fia, az ifjabb János már a »kész«-be ül be és bár kétségtelenül fenntartja, sőt továbbfejleszti még a család vagyonát,

lefolyását, magasabbra hág az észak-német Hansa-város társadalmi létráján, mégis: már kissé elfordul a valóságtól, szűknek érzi azt — vallásos, kegyes patriciusként túlvilági hatalmak kezében érzi sorsát, amely felett, érzi, már nincs korlátlan uralma.

A következő nemzedék két — e kerek közt említhető — tagjában: Tamásban és Krisztiánban tovább romlik a viszony a legbensőbb emberi törekvések és a család — értsd: a polgárság — feladata és szerepe közt. Krisztián az érzelmi anarchiába »emigráló«, bohém, elfajzott polgár. Tamás képviseli a másik, történelmileg hatékonyabb, sőt európai viszonylatban később döntő szerephez jutott típust: pesszimizmusát, emberi esendőségét, enerváltságát a »porosz tartás«, az emberi természetet erőszakot tevő és a humanizmustól eltávolodó me-revség mögé rejti, azzal vérteli fel magát a kiúttalan kétségbeesés ellen... És ezzel készen áll előttünk az a német polgár-típus, amely a középkorból ittmaradt, önmagukat túlélt német kis- és városállamok zétforgácsolt társadalmi erőit nem a demokratikus egység irányában próbálta egyesíteni, hanem a bismarcki egység, a vilmosi német imperializmus gerince és legfőbb támogatója lett. (És tovább torzulva, — ahogy ezt Th. Mann későbbi műveiben ragyogó dialektikával ábrázolta — a hitleri imperializmus is.)

A »barátságos családi kör« képe így szélesedik eszmeileg a polgárság úttévesztésének, történelmi végzetének képévé. A negyedik generáció: az egyetlen gyerek, Hanno epilógusszerű, rövid és fájdalmas életében már teljesen idegenül áll a polgársággal szemben, azzal az életformával szemben, amely őt túlfinomulttá, betegesen túlérzékennyé tette, környezetét pedig durvává és számára elviselhetetlenné.

Ezekre a történelmileg nagyon lényeges kérdésekre ad választ a regény. De az, aki gvönyörködtető, magasrendű és amellettszórakoztató olvasmányt keres, sem fog csalódnia a könyvben. A mű élvezetét Lányi Viktor kitűnő fordítása elősegíti. (Lékay Ottó)

Mann, Thomas: **A törvény.** Ford. Vajda Endre. — **Halál Velencében.** (Ford. Lányi Viktor.) — Két elbeszélés. — Bp.: Athenaeum (1947.) 218 old.

Mann, Thomas: **A varázshegy.** Regény. (Ford. Turóczy József—Révay József.) — Új kiadás. — Bp.: Révai, 1946. 1—2 kötet.

Howard Fast:

TOM PAINE

Szépirodalmi Könyvkiadó

Amióta csak munkásmozgalom van a világon, a reakció képviselőinek állandóan visszatérő rágalma, hogy a haladás forradalmi képviselői »hazátlan bitangok«, hazafiatlan emberek. Nem véletlen, hogy a világreakció mai fellegvárában, az Egyesült Államokban éppen »Amerikaellenes Tevékenységeket Vizsgáló Bizottság«-nak keresztelték el az ellenforradalom legfélelmetesebb hivatalos intézményét. Aki Amerikában »Amerikaellenes« — az saját hazájának ellensége. Csakhogy a valóságban éppen fordított a helyzet: ez a bizonyos bizottság az, amely — jelenleg McCarthy vezetésével — üldözi az igazi amerikai hazafiságot és hazafiakat, eleveneket és holtakat egyaránt. Jefferson, Mark Twain, Walt Whitman vagy Tom Paine — elmúlt korok nagy amerikai hazafiai — épp oly gyűlöletesek és métélyezők McCarthyék szemében, mint a mai USA legigazibb amerikai emberei: a Howard Fastok, a Paul Robesonok, a William Z. Fosterek.

Főképp ezért választotta Howard Fast regényének főhőséül Thomas Paine-t. Azt a Paine-t, akinek Washingtonnal és Jeffersonnal szinte egyenértékű része volt abban, hogy a XVIII. században megszületett egy szabad, új ország, lerázván magáról a gyarmatosító: a Brit Birodalom bilincseit. Ez az új ország: az Északamerikai Egyesült Államok. A szabadság új hazájának, a polgári felvilágosodásnak, az emberi jogokért vívott harcnak, egyik legjelentékenyebb szellemi előkészítője — és nemcsak előkészítője, de tevékeny harcosa — volt Paine, egykori fűzőkészítő és foltozóvarga, az angolszász világnak máig is egyik legragyogóbb szelleme, harcoss forradalmára.

Howard Fast igen érdekes, sokoldalú képet fest Thomas Paine-ről. Ábrázolási módja helyenként már csaknem naturalizmusba téved, itt-ott annyira nyers szókimondással mutatja meg mind a fiatalkori, mind az öreg Paine jellemének, alkátának, külsejének rút, visszataszító vonásait is. De még ezeket a részeket is anynyi érdekességgel tudja megtölteni, hogy az olvasó végülis teljesen vonzó képet kap erről a nagy forradalmárról. Vele együtt járjuk a XVIII. századi London nyomornegyedeit, Paine-nel együtt lelke-

sítjük a csapzott, ütközetek tömegében elpáholt, rosszul felszerelt, éhes és végül mégis győztes amerikai csapatokat brit elnyomóik és belső reakciójuk elleni küzdelemre. Paine magasztaló, emberséges és a világ új arcát formáló gondolatai mélységesen hatnak az olvasóra és ugyanígy teljes mértékben együttérzünk a nagy forradalmárral kudarcba, csalódásba, megaláztatásaiba. Howard Fastnak sikerült Tom Paine-ből, az amerikai és az egész emberi történelem egyik kimagasló forradalmárából rokonszenves, lelkesítő, igazi regényhóst formálnia.

Nemcsak Tom Paine-nel ismerkedünk meg alaposan a regény olvasása közben. Színes, érdekes, tanulságos és történelmileg hiteles képet kapunk a korról is, az akkori Amerikáról, Angliáról és Franciaországról. Howard Fast tehát megvalósította a történelmi regények főfeladatát: érdekes és vonzó, ugyanakkor tanulságos könyvet írt. Bizonyos, hogy a magyar olvasók épp oly szeretettel fogadják forgatni, mint a »Spartacus«-t, az »Ekhós szekeret«, s Fast többi, magyarul megjelent művét.

A regény sikeréhez jelentősen hozzájárul Kéry László kiváló fordítása. Sikerként Szántó Piroška címlapja is. (Barabás Tamás)

Fast, Howard: *Névtelenek balladája*. Ford.: Ottlik Géza. Bp.: Szépirodalmi Kk., 1952. 276 old.

Fast, Howard: *Az ekhós szeker*. Ford. Ottlik Géza. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1951. 108 old. (Szépirodalmi Kiskönyvtár 25–26.)

Fast, Howard: *Amerikaiak*. Ford.: Keszthelyi Zoltán. Bp.: Révai, 1950. 311 old.

Fast, Howard: *Az erószak napja*. Ford.: Gáspár Endre. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1953. 114 old. 4 t.

Arconada:

A TAJÓ PARTJÁN

Szépirodalmi Könyvkiadó

»A jövőendő egykori elbeszélői így fogják mesélni: Tudjátok, mikor volt? ... A harcossá és áldozatossá vált fájdalom korában. Sok száz évvel ezelőtt a szegények nagy sokasága, az éhezők és rongyosak, akiknek hideg szél a ruhájuk és az utcakő jege a cipőjük, egy jobb jövőről szóló vidám dalt hallottak.« — Ezekkel a lírai sorokkal kezdődik Arconada könyve, hogy a továbbiakban mélyről zengő, nagyszerű himnusszá váljék.

Könyve annak a »szép és vad, köves és napos« Spanyolországna emel emlékművet, amelyre mór hódítók és spanyol fi-

csürok törtek rá. A sierrai pásztoroknak, Barcelona munkásainak, a tajoparti békes parasztoznak hősi ellenállását énekli, akiket soha nem lehet legyőzni, mert »egy nép belső ereje nagyobb a zsarnokok fegyveres erőinél.«

»A Tajo partján« középpontjában Chapparrejo, a legendáshírű pásztor és kedvesének, a »szöszhajú lány«-nak küzdelme áll. Mindketten messziről jöttek a nemzeti ellenállás harcosai közé, Chapparrejo ez előtt mégsem törődött a világ gondjával, Flora egy spanyol ezredes-család menyvesztő körében nevelkedett, s hiába próbált onnan kitörni.

Számukra szabadság és szerelem egyszerre született. S e két érzelem harmadikat eredményez: mindketten most kezdenek első ízben magukba nézni, felmérni a körülöttük zajgó eseményeket. Viszontagságos napok közepette, vadászfegyverekkel harcolnak tankok és repülőgépek ellen. Meg kell hátrálniok, de nem csüggednek. S miközben hazájuk földjét védik, életük újjászületik, új értelmet nyer.

Arconada könyve szép és szívhezszóló. Az író nem ábrázol, hanem mesél, alakjai gyakran felnagyított mithikus hősökre emlékeztetnek. Haragjuk szilaj, gyűlöletük határtalan, szeretetük szenvedélyes. Körülöttük megelevenedik a táj, beszélnek a napégette hegyek, cselekszenek a méltóságátaljesen hömpölygő folyók.

Az effajtja, a költészet és a valóság párosításából származó megjelenítési módszer, önként lemond a részletek hűségese ábrázolásáról, az egész költői hangulata kedvéért. De a részletek elhagyását nem mindig pótolja a hang emelkedettsége, a páthosz szárnyalása. Arconada könyvében is így lesznek a hősök magasztosak, de nem mindenkor hitelesek. Az olvasó szereti őket, bízik bennük, de nem ismeri őket eléggé. Nem tudja hogyan öltözködnek, milyenek a szokásaik, hogyan laknak stb.

De e hiányosságért bőségesen pótol Arconada őszinte, meleg szava, lelkesedése, amely átsüt minden során. Könyve prózában írt vers, lírai tiltakozás a spanyol nép elnyomatása ellen. Sikeréhez bizonyára hozzájárul majd Gáspár Endre csiszolt, művészi fordítása. (Gera György)

La Mora: *Vérző Spanyolország*. Bp. Szikra, 1949. 521 old.

Izcaray J.: *A spanyol nép hőse. Casto García Roza élete és halála*. Ford. Hartai Emil. Bp.: Szikra, 1950. 118 old.

Murányi-Kovács Endre

GILBERT KAPITÁNY

Ifjúsági Könyvkiadó

»Halálba akarsz vinni bennünket? Azért jöttél? Géppisztolyok és puskák ellen pusztá kézzel?«

»Nem, hanem ésszel és meglepetéssel.«

»Mit akarsz?« — morogta Thomas.

»Mindent. Megmutatjuk a nácioknak, hogy élünk.«

Ez a sokatmondó párbeszéd zajlik le 1944 nyarán a Sztálingrád nevű francia kommunista partizáncsoport-vezetője — Gilbert kapitány és egy tétovázó parasztleány között. Murányi-Kovács regénye a náci megszállók és csatlósai ellen küzdő francia ellenállási mozgalom hősi fejezetének küzdelmes szakaszát mutatja be a közvetlen élmény forrásával. E könyv tudomásom szerint az első olyan magyar szerző tollából készült epikus mű, mely a francia kommunisták által vezetett ellenállási mozgalmat választotta tárgyául. Az ifjúság számára íródott könyv legfőbb érdeme, hogy gyújtóan, elevenen ábrázolja a harcokat és ezek osztálytartalmát. Meggyőző erővel példázza e regény, hogy a fasizmus által eltiport Franciaország nehez óráiban a kommunisták az egyedüliek, akik következetesen és önfeláldozó bátorsággal képviselik a nemzeti eszmét, s egyedül ők azok, akik a szabadság zászlaját képesek felemelni a porból. Ezek egyike Gilbert, a fiatal munkás és Blanchard, aki a Gestapo kínzókamrájában is ember és kommunista marad.

A jól tagolt szerkezetű elbeszélés eszmei mondanivalója helyesen szemlélteti a szocialista hazaszeretet és a proletár nemzetköziség egységét. A partizáncsoport tagjai között nemcsak franciákat, de magyar szereplőt, gyarmati arabokat, sőt öntudatra ébredt németeket is találunk. A könyv egyik hőse Yvonne — azaz Gordon Éva, egyetemi hallgató, Gilbert szerelme, a francia földön is hazája felszabadulásáért harcoló magyar leány. Az alakok többé kevésbé jól jellemzettek: különösképpen az említett Blanchard, a náci vezérőrnagy Bredelross, a partizánokhoz csatlakozó Nussdorff és a nép fia Dániel. Gilbertről többet is szeretnének tudni. Arca nem elég éles, festi valójának

közelebbi megismertetésével kissé adósunk a szerző, holott őt kellene leginkább megszeretnünk. Űdén, hamvasan villan fel előttünk a pirosszoknyás parázsló szemű Éva.

A regény legfőbb jellemzője a filmszerűen pergő események izgalmas bonyolítása. Ebből a szempontból a legjobb a bevezető fejezet, a hazaáruló Frossard kivégzése. Kár, hogy az ábrázolásnak ez a módja a további fejezetekben — minden kalandossága mellett is — csökken. A regény kezdetben gyorsvonaton száguld, majd személyvonaton halad tovább. Ismét meggyorsul, lüktetőbbé válik a náccikkal való közvetlen harcok szinte stratégiai pontosságú leírásánál. A regénynek ez a két része a legelevenebb, legemlékezetesebb. Anélkül, hogy a könyv kapcsán a kalandregények elvi problémáit taglalnánk, felvetjük, hogy az események túlszűfolttsága nem veszélyes buktatója-e ennek a műfajnak? A túl sok robbanás nem növeli, de gyengítheti a feszültség hatását: az állandó puskaropogást végülis megszokja fülünk. A másik: a kalandosságra való törekvés könnyen a mélyebb jellemzés igényének feladására csábít. (Vihar Béla)

- Laffitte: Életre-halálra.** Regény. Ford.: Kassai György. Bp.: Szépirodalmi Kk. 1951. 204 old.
Péri: Dáolól holnapok. Önéletrajz. Aragon előszavával. Ford.: Székely Júlia és Murányi-Kovács Endre. Bp.: Szikra. 1950. 46 old.
Versigora, P.: Tisztaelkiismeretű emberek. Bácskai Tamás fordítását átdolgozta Mátyás Stefánia. Bp.: Szikra. 1950.

TARKA-BARKA

Ifjúsági Könyvkiadó

Mindent megtalálunk ebben a könyvben, ami csak érdekelhet, leköthet egy gyermeket, serdülő lányt, vagy fiút. Jókai, Jankovich, Móra, Móricz, Puskin, A. Tolsztoj, Hárs László és a többi, régi és új, neves írók, költők alkotásai következnek egymás után.

A címhez híven meglepetésszerű, sorrend nélküli sorban követik egymást a bábjátékok, jelenetek, mesék, népmesék, versek, ismeretterjesztő történetek, dalok és játékok. Csaknem minden oldalon kedves, izléses illusztrációk, rajzok hívják magukra a figyelmet és teszik még változatosabbá a könyvet.

A bábjátékok tanulságos állat-történeteket mutatnak be, ismerős és mégis új

szereplőkkel. Kisebb gyermekekhez szólnak, de a tanulságot mindenki levonhatja belőlük és szórakozhat is rajtuk.

A mesék és különösen a világ legkülönbözőbb részeiből származó népmesék igen érdekesek, jellemzőek. Legtöbbjüket, vagy talán valamennyit ismerjük már, ki ezt, ki azt — de ugyan ki nem hallgat meg egy-egy mesét újra és újra szívesen, gyermekek, felnőttek egyaránt?

A tréfás, meseszerű és komoly versek közül kiemelkedik Puskin »Mese az Aranykakasról« c. költeménye.

Hogyan játsszunk? Hogyan születik egy játék? Erről is felvilágosít, erre is megtanít a könyv. Azután szinte észrevétlenül megy át a játékból a munkába: bevezet a gyárba, ki a földekre, a természetbe, sőt, a politikába is. Minden történet vagy vers máshonnan ad ízelítőt, mindenki megtalálja azt, ami érdekli. Egyik-másik elbeszélés pedagógusainknak is szól. Megtanulhatják Micsurin példájából, vagy pl. »A tanító« történetéből, hogy lehet és kell hatni a gyermekekre — és hogyan nem szabad bánni velük.

A könyv sokatmondó bizonyítéka annak, hogyan lehet és hogyan kell az ifjúság olvasmányait összeválogatni, kis gyermekektől serdülő korig, úgy, hogy szórakoztató, de tanulságos is legyen, képzeletét is megfogja, de ne terhelje túl, érdeklődését pedig minél több irányba felkeltse. (Kovács Mária)

Illyés Gyula: **Hetvenhét magyar népmese.** (Válogatta: Kalona Imre.) Ill. Szántó Pirokska. 2. kiad. Bp.: Ifjúsági Kk. 1953. 476 old. 6 t.

Hárs László—Kolozsvári Grandpierre Emil: **Mesék, történetek.** Negyvenöt magyar író a gyermekeknek. Ill. Gyórfy Anna, Szeeskö Tamás. Bp.: Ifjúsági Kk. 1953. 348 old. 14 t.

ÓVODÁSOK VERSES KÖNYVE

Ifjúsági Könyvkiadó

Az antológiát gyakorlati szükséglet hívta életre; az óvónők kérésére adta ki az Ifjúsági Könyvkiadó, szerkesztette T. Aszódi Éva.

A szerkesztőt a múltban végzett hasonló működése — társszerkesztője volt a kitűnő *Versek könyvé*-nek — tette alkalmassá a feladat elvégzésére.

Irodalmi-esztétikai nevelésünk ügyét elsőrendűen szolgálja ez a versgyűjtemény.

mény. Szerzőségüket tekintve a versek között vannak népköltési termékek, klasszikus művek, továbbá népi demokráciánk és a szovjet ifjúsági költészet megfelelő darabjai.

Kétféle rendszerezésben kerülnek ezek tartalomjegyzéki csoportosításba: korosztályok és aktualitás szerint. Az életkor szerint való elkülönítés megtörténik a könyvön belül is: az első csoportban találjuk a 3—4 éveseknek szánt anyagot, a második és harmadik részben a 4—5, illetve 5—6 évesek értelmi fejlettségéhez méretezett verseket. Az alkalmi használhatóságot a kötet végén közölt tartalomjegyzék jelzi, végigvezetvén az eligazodásra várót a naptári év ünnepeinek megfelelő versanyagon.

Az antológia összeállításában két szempont érvényesült: a művek esztétikai színvonala és azok pedagógiai használhatósága. A kétféle igény kielégítése nem feltétlenül esik össze.

A kötet egészében a művésziesség elve határozottan érvényesül, — néha a felhasználhatóság rovására is. Pl. az »Egy nagyorrú bolha« c. népköltési darab a maga tájnyelvi sajátágaival meghaladja a 3—4 éves (az antológia annak száma) gyermek nyelvismeretét, vagy Petőfi: »Arany Lacinak« c. költeménye a maga jellegzetes fogalomkörével (déli-báb, kender, áztató) sok magyarázat útján is csak nehezen közelíthető meg ebben a korban. Ilyen esetekben fennforog a szajkózás veszélye. Ennek a veszélynek az elhárítására az óvónők hivatottak. Az »Óvodások verses könyvé«-nek alapos, szakszerű ismertetése és bírálata (Óvodai nevelés 1954. ápr.: Balogh Eszter cikke) rámutat arra, hogy a versek nem okvetlen megtanításra valók, hanem azok felolvasása, megmagyarázása, többszöri meghallgatása is hozzájárul a kisgyerekek esztétikai érzékének kialakításához.

Az, hogy bizonyos itt közölt remekművek meghaladják az óvodások értelmi képességét, az antológiának nem főbenjáró hibája, óvodásaink versszeretete rövid és könnyű versikék szavalásából elindulva hosszabb és komolyabb költemények meghallgatásán keresztül vezet el a költészet élvezéséhez, megértéséhez — amiben már az iskola kell, hogy vezetőjük legyen. Így az *Óvodások verses könyve* nemcsak óvodásoknak, hanem nagyobb gyermekeknek is kedves könyve lehet. (Vidor Pálné)

Szentiványi Jenő:

A KÓBALTÁS EMBER

Ifjúsági Könyvkiadó

A kóbaltás ember sokezer év előtti ősünk. A távoli szteppékről indul el harmincadmagával és eljut ide, a Tisza partjára. Ezt a végtelenül izgalmas, ezer veszéllyel fenyegető utat írja le ifjúsági regényében Szentiványi Jenő. Az út a regény szerint egy-két évig tart csupán és ugyanilyen rövid idő alatt a harminc ös ember rohamosan fejlődik: az egyszerű kőszerszámoktól eljut a nyílvevő ismeretétig.

Dicséret illeti a szerzőt azért, amiért chhez az érdekes témához nyult és nyilván nagyon sok tárgyismeret rejlik a regény fejezetei mögött. Mégsem sikerült a könyvben olyan hangulatot teremtenie, hogy élő embereknek érezzük a szereplőket. A vadászatok, harcok, az ember-evőkkel vívott küzdelmek egy percre sem hozzák felszínre azt a feszült izgalmat, amit pedig a tárgy feltétlenül magában rejt. A másik kifogás, ami a könyv ellen emelhető: a regény stílusa. Rendkívül egyenetlen, néhol olyan primitív, mintha az író ezzel a primitív stílussal kívánta volna érzékeltetni hőseinek egyszerű észjárását. Máshol viszont keresett, mestenkélt, s modoros. A horda szellemi vezetője, a varázsló (különösen a regény első részében) erősen emlékeztet egy mai javasasszonyra.

Helyes lett volna, ha a könyv utószavát először gyanánt közli Szentiványi Jenő és ott mondja el mindazokat a feltétlenül szükséges tudnivalókat, amelyeknek ismerete nélkül nem lehet a regényt történelmi korban elhelyezni. Mikor éltek ezek a különös emberek? Joggal merül fel a kérdés a fiatal olvasóban, de feleletet erre csak akkor kap, amikor már végigolvasta a regényt.

Elképzelhető, hogy a könyv — témája miatt — hibái ellenére is kedves olvasmánya lesz az ifjúságnak. Hozzájárulnak ehhez Sebők Imre kifejező, erőteljes és fantáziadús illusztrációi. (Szilágyi Lilla)

Pliszcekkij: Az ember keletkezése és fejlődése. Ford.: Kovács György. Bp.: Szikra Kk. 1950. 79 old. (Természettudományos Kiskönyvtár 5.)

Josef Macek:

**A HUSZITA FORRADALMI
MOZGALOM**

Művelt Nép Könyvkiadó

Josef Macek könyvének magyar kiadása hasznos és értékes vállalkozás. A cseh történetírónak 1952-ben csehszlovák állami díjjal kitüntetett munkája oly területekre vezeti a magyar olvasót, melyek iránt soká nem érdeklődött történeti irodalmunk. Husz Jánosról és a huszita vallási és népi forradalomról az elmúlt politikai korszakban történetírásunkban és köztudatunkban téves, hamis és hazug nézetek uralkodtak, amelyek természetesen megfeleltek az akkori sovinizmus, nacionalizmus társadalmi és eszmei magatartásának. Josef Macek kiváló munkája egyszerre fordul a szaktudományhoz és a szélesebb néprétegekhez; belőle a megújuló magyar történetírás is sokat tanulhat, ezt szolgálja a kötet végére csatolt gazdag bibliográfia; de ugyanilyen sokat tanulhat a cseh nép története felől az átlagos, érdeklődő olvasó is. Megelevenedik előttünk Husz János mesternek, a prágai egyetem tanárának alakja, ki papként, teológusként híven értelmezte az evangéliumi szegénységről, az emberi igazságról szóló tanításokat, ezeket hitszónokként az egyszerű cseh nép sorsára alkalmazta és levonta belőlük a gyakorlati tanulságokat. Megelevenedik előttünk a XV. századi Csehország egész társadalma, annak minden feszültsége: a gazdag udvari élet, amely Párizssal és az Avignonban székelő pápasággal tart szoros kapcsolatot, ime, itt van előttünk a szegény cseh köznép, avagy a vidéki kisnemesség szociális ellentéte az udvarral és a gazdag német patriciusi kereskedő- és iparos városokkal szemben. Josef Macek művének megírásánál, a huszita mozgalom hű ábrázolásánál — szocialista történetírói módszeréhez híven — bőven felhasználja a szocializmus klasszikusainak eszmei útmutatásait, ezek segítségével eleveníti meg a huszita népi forradalom viharzó időszakát, amely annyi útmutatást adott a szocializmus felé vezető úton a cseh népnek a hagyományok helyes, igaz felhasználása so-

rán. A magyar olvasó gazdag tanulságokkal olvashatja ezt a könyvet, — hiszen a huszita mozgalomnak emberi és szociális igazságra való törekvései élénken visszhangozták a kései magyar középkor társadalmában is, akár a Dél-dunántúlra, akár Erdélyre (Budai Nagy Antal!) gondolunk. Az európai történet egyik legizgalmasabb korszakába vezet el Josef Macek könyve és jól szolgálja a szomszéd népek megismertetésének ügyét is. (Gogolák Lajos)

Kovács Endrő: **Magyar-cseh történelmi kapcsolatok.** Bp.: Közoktatásügyi kiadóvállalat, 1952. 375 old.

Varga Domokos:

ÉDES HAZÁNK

Népszava Könyvkiadó

Amikor kézbeveszi az ember Varga Domokos könyvét, ez az első szava: »Be szép könyv!« Valóban, könyvkiadásunk egyik igen gondos nyomdai munkával készült, ízléses darabja az ÉDES HAZÁNK. Olyan megnyerő a külseje, — ami az ilyen jellegű könyveinknél nagyon nagy dolog —, hogy egyenesen kíváncsítja az elolvasását. Ha meg egyszer valaki belekezd, nem tudja letenni.

Miről is szól Varga Domokos könyve? Amint a címe is mondja, édes hazánkról, Magyarországról. Egy országról (na még oly kicsi is, mint a miénk) rengeteget lehet írni, hiszen van geológiája, történelme; néprajza, vannak falvai, városai, folyói, tavai, na, meg emberei, s ezeknek története mind az író. tolla alá kíváncsok.

Nem olyan könnyű dolog azonban a történeteknek ebben a hatalmas sodrásában eligazodni, s belőle azokat a legmegkapóbb részleteket kiválasztani, amelyek nemcsak önmagukról beszélnek, hanem egyben az egész országról is, amelyek a máz úgy mutatják meg, ahogy a tegnaptól a holnapra nő. Varga Domokos nagyszerűen oldotta meg ezt a feladatot. Könyve olvasmányosan, érdekesen remek kis leírások füzérére adja, de úgy, hogy mögöttük, mint útszéli jegenyék mögött a táj végtelenje, állandóan ott fénylik »édes hazánk« egész kiteljesedő arca.

Az olvasók az ilyen leíró könyveket rendszerint idegenkedve fogadják, mert ezek többnyire szárazak, unalmasak.

Varga Domokos könyvére ez igazán nem mondható. Leírásai érzékletesek, megélevenítoek, s könyvének különös varázst adnak a vers és más irodalmi idzetek. Minden leíráshoz keres egy-egy olyan versrészletet, anekdótát, vagy közmondást, amelyik felejthetetlenül az olvasó szívébe lopja magát.

Amikor elolvasva letesszük kezünk-ből a könyvet, ez az első szavunk: »Be szép kis ország, a mi édes hazánk!« (Fabian Zoltán).

A mi hazánk. Írták: Bars Sári, Nagy Ernő, Cs. Szabó Béla és Szeberényi Lehel. Szerk.: Bars Sári. Bp.: Művelt Nép, 1951. 222 old. 49 t.
Utazás az új Magyarországon. Szerk.: Lestyán Sándor, Zádor István rajzaival. Bp.: Ifjúsági Kk. 1951. 408 old. 6 színes, 1 egyszínű t.

M. I v a n o v s z k i j

A LEGYÓZOTT ELEKTRON

Művelt Nép Könyvkiadó

Nagyon érdekes, amelltt igen tanulságos könyvet vehetünk kezünkbe a Művelt Nép könyvkiadó kiadásában. A könyv a villamosság felfedezésének történeti sorrendjében, az egyes felfedezések elbeszélésével nagyon élvezetesen vezet el az elektronokig. Az első néhány fejezet tehát elsősorban bevezetőül szolgál. Együttal azonban jól rávilágít azokra a tapasztalati tényekre, melyek alapján a múlt század második felétől kezdve a villamosság, itt elsősorban az elektronokkal foglalkozó része olyan hatalmas előrehaladást tett. Ennek köszönhetjük a rádió, a televízió, az elektronmikroszkóp, a radar és még sok más nagyjelentőségű technikai eszköz felfedezését.

A könyv első része a villamosságra vonatkozó ismeretek történetét adja.

Eljut azokig a felfedezésekig, amelyek a múlt század végefél forradalmasították az elektromossággal foglalkozó tudományt, sőt ezzel együtt a fizikát is, és a rádióaktivitás, valamint a különböző sugárzások felfedezésével együtt az atomelmélet megszületését eredményezték. Az elméleti eredményeket hamarosan hasznosítani kezdték és az elektronokat a mindennapi élet szolgálatába állították. A Röntgen által felfedezett sugarak az orvostudományban jelentettek fontos mérföldkövet. A rádió feltalásával Popov

a haditechnikától kezdve, a közlekedésen keresztül, a mindennapi életig mindenfelé hatalmas segítséget nyújtott. Az elektroncső és a rezgőkvarc felfedezése további lépésekhez nyitott utat.

Sorra következtek az újabb és egyre nagyszerűbb találmányok és tökéletesítések, melyek a technikai fejlődés hatalmas irányának fokozását és egyttal a mindennapi élet kényelmesebbé tételét szolgálták. Ezeket könyvünk második részéből ismerhetjük meg. A technikában csak némiképpen is jártas embert, aki e könyvet kezébe veszi, feltétlenül érdekelni fogja a katódsugárcső, az elektronmikroszkóp, a különböző gázkisüléses világítótestek (neoncső, kvarclámpa, fluoreszcens cső), az elektromos füstgáztisztító berendezés, stb. leírása. Nem kevésbbé érdekes az igen rövid hullámonkon történő adók működése, e hullámok terjedési kérdései, valamint a radar leírása, melyeket az író alapos és közérthető magyarázatokkal fűszerez.

A könyv élvezetes stílusú és az érdeklődést állandóan leköti, ami nem utolsó sorban annak is köszönhető, hogy mindent közérthetően magyaráz meg. Helyenként ez a részletes magyarázat némileg »túlmagyarázássá« is válik. Mintha az író időnként megfedkezne arról, hogy olvasóiról bizonyos alapismerteket fel kell tételnie és magyarázatként olyan gondolatsort is végigvezet, mely az érthetőséget és a folyamatosságot zavarja.

A könyv hibájául kell felrónunk, hogy a történeti anyagban, a felfedezések jórésznél a felfedező nevét, vagy a felfedezés körülményeit csak az esetben említi meg, ha az illető orosz volt és sok mást, aki a tudomány előrevitelében fontos szerepet játszott, meg sem nevez. Helyes lett volna, ha a magyar kiadás legalább jegyzetben pótolja ezt a hiányosságot. Ettől eltekintve a könyv nagyon tanulságos és technikai ismereteinket jelentékenyen bővíti.

(Mayer Lászió)

Zisman: Az atom világa. Ford.: Dessewffy Olivér. Bp.: Szikra Kk., 1950. 61 old. (Természettudományos Kiskönyvtár 52.)

Ilijin M.: Az atom világa. Bp.: Népszava, 1950. 105 old. (Kis technikus könyvtár.)

Az anyag szerkezete: Az atomenergia békes célokra való felhasználása. Bp.: Művelt Nép, 1950. 35 old. (Természettudományos Kiskönyvtár 53.)

Broda, Engelbert: Az atomenergia felhasználása békében és háborúban. Bp.: Művelt Nép, 1952. 132 old.